C/2025/3988

20.8.2025

DOPORUČENÍ RADY,

ze dne 8. července 2025,

k hospodářské a sociální politice, politice zaměstnanosti a strukturální a rozpočtové politice Lotyšska

(C/2025/3988)

RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie, a zejména na čl. 121 odst. 2 a čl. 148 odst. 4 této smlouvy,

s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1263 ze dne 29. dubna 2024 o účinné koordinaci hospodářských politik a mnohostranném rozpočtovém dohledu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1466/97 ([1]), a zejména na čl. 3 odst. 3 uvedeného nařízení,

s ohledem na doporučení Evropské komise,

s ohledem na usnesení Evropského parlamentu,

s ohledem na závěry Evropské rady,

s ohledem na stanovisko Výboru pro zaměstnanost,

s ohledem na stanovisko Hospodářského a finančního výboru,

s ohledem na stanovisko Výboru pro sociální ochranu,

s ohledem na stanovisko Výboru pro hospodářskou politiku,

vzhledem k těmto důvodům:

Obecná východiska

(1) Nařízení (EU) 2024/1263, které vstoupilo v platnost dne 30. dubna 2024, stanoví cíle rámce správy ekonomických záležitostí, jehož účelem je podporovat zdravé a udržitelné veřejné finance, udržitelný a inkluzivní růst a odolnost prostřednictvím reforem a investic a předcházet nadměrným schodkům veřejných financí. Nařízení stanoví, že Rada a Komise vykonávají mnohostranný dohled v rámci evropského semestru v souladu s cíli a požadavky stanovenými v SFEU. Evropský semestr zahrnuje zejména definování doporučení pro jednotlivé země a dohled nad jejich prováděním. Nařízení rovněž podporuje odpovědnost členských států za fiskální politiku a klade důraz na její střednědobé zaměření v kombinaci s účinnějším a soudržnějším prosazováním. Každý členský stát musí Radě a Komisi předložit národní střednědobý fiskálně-strukturální plán obsahující jeho fiskální, reformní a investiční závazky, který v závislosti na délce volebního období v daném členském státě pokrývá období čtyř nebo pěti let. Dráha čistých výdajů ([2]) v těchto plánech musí být v souladu s požadavky uvedeného nařízení, včetně požadavku na to, aby byl veřejný dluh do konce období korekce uveden na věrohodně sestupnou dráhu nebo aby na této dráze setrval anebo aby zůstal na obezřetné úrovni pod hodnotou 60 % hrubého domácího produktu (HDP) a aby se schodek veřejných financí ve střednědobém horizontu snížil pod referenční hodnotu 3 % HDP stanovenou ve Smlouvě nebo se pod ní udržel. Pokud se členský stát zaváže k příslušnému souboru reforem a investic v souladu s kritérii stanovenými v uvedeném nařízení, může být období korekce prodlouženo, a to nejvýše o tři roky.

([1]) Úř. věst. L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Čisté výdaje ve smyslu čl. 2 bodu 2 nařízení (EU) 2024/1263: „čistými výdaji“ se rozumí veřejné výdaje očištěné o i) úrokové výdaje; ii) diskreční opatření na straně příjmů; iii) výdaje na programy Unie, které jsou plně kompenzovány příjmy z fondů Unie; iv) vnitrostátní výdaje na spolufinancování programů financovaných Unií; v) cyklické prvky výdajů na dávky v nezaměstnanosti a vi) jednorázová a jiná dočasná opatření.

(2) Dne 19. února 2021 vstoupilo v platnost nařízení Evropského parlamentu a Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241 ([3]), kterým byl zřízen Nástroj pro oživení a odolnost. Nástroj pro oživení a odolnost poskytuje členským státům finanční podporu na provádění reforem a investic, a přináší tedy fiskální impuls financovaný Unií. V souladu s prioritami evropského semestru pro koordinaci hospodářských politik podporuje hospodářské a sociální oživení a stimuluje udržitelné reformy a investice, zejména za účelem podpory zelené a digitální transformace a zvýšení odolnosti ekonomik členských států. Také pomáhá posílit veřejné finance, podnítit hospodářský růst a tvorbu pracovních míst ve střednědobém a dlouhodobém výhledu, zlepšit územní soudržnost v rámci Unie a podpořit setrvalé provádění evropského pilíře sociálních práv.

(3) Nařízení Evropského parlamentu a Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/435 ([4]) (dále jen „nařízení REPowerEU“) přijaté dne 27. února 2023 má za cíl ukončit závislost Unie na dovozu fosilních paliv z Ruska. To pomůže dosáhnout energetické bezpečnosti a diverzifikovat dodávky energií v Unii a vede k širšímu využívání obnovitelných zdrojů energie, ke zvýšení kapacity pro ukládání energie a ke zlepšení energetické účinnosti. Lotyšsko doplnilo do svého národního plánu pro oživení a odolnost novou kapitolu REPowerEU za účelem financování klíčových reforem a investic, jež pomohou dosáhnout cílů plánu REPowerEU.

(4) Dne 30. dubna 2021 předložilo Lotyšsko Komisi v souladu s čl. 18 odst. 1 nařízení (EU) 2021/241 svůj národní plán pro oživení a odolnost. Komise podle článku 19 uvedeného nařízení posoudila relevanci, účinnost, efektivnost a ucelenost tohoto plánu v souladu s pokyny pro posuzování stanovenými v příloze V. Dne 13. července 2021 přijala Rada prováděcí rozhodnutí o schválení posouzení plánu pro oživení a odolnost Lotyšska ([5]), které bylo dne 8. prosince 2023 změněno podle čl. 18 odst. 2 za účelem aktualizace maximálního finančního příspěvku na nevratnou finanční podporu a za účelem začlenění kapitoly REPowerEU ([6]). Uvolnění splátek je podmíněno přijetím rozhodnutí Komise v souladu s čl. 24 odst. 5, v němž se stanoví, že Lotyšsko uspokojivě splnilo příslušné milníky a cíle stanovené v prováděcím rozhodnutí Rady. Podmínkou uspokojivého splnění je rovněž absence zvratu u dříve dosažených milníků a cílů, pokud jde o tutéž reformu nebo investici.

(5) Dne 21. ledna 2025 přijala Rada na doporučení Komise doporučení, kterým schválila národní střednědobý fiskálně-strukturální plán Lotyšska ([7]). Plán byl předložen v souladu s článkem 11 a čl. 36 odst. 1 písm. a) nařízení (EU) 2024/1263, vztahuje se na období od roku 2025 do roku 2028 a zahrnuje postup fiskální korekce rozložený do čtyř let.

(6) Dne 26. listopadu 2024 Komise přijala stanovisko k návrhu rozpočtového plánu Lotyšska na rok 2025. Téhož dne přijala Komise na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1176/2011 ([8]) zprávu mechanismu varování 2025, v níž není Lotyšsko uvedeno jako jeden z členských států, u nichž je třeba provést hloubkový přezkum. Komise rovněž přijala doporučení pro doporučení Rady týkající se hospodářské politiky eurozóny, jakož i návrh společné zprávy o zaměstnanosti 2025, která analyzuje provádění hlavních směrů politik zaměstnanosti a zásad evropského pilíře sociálních práv. Rada přijala doporučení týkající se hospodářské politiky eurozóny ([9]) dne 13. května 2025 a společnou zprávu o zaměstnanosti dne 10. března 2025.

([3]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241 ze dne 12. února 2021, kterým se zřizuje Nástroj pro oživení a odolnost (Úř. věst. L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/435 ze dne 27. února 2023, kterým se mění nařízení (EU) 2021/241, pokud jde o kapitoly REPowerEU v plánech pro oživení a odolnost, a nařízení (EU) č. 1303/2013, (EU) 2021/1060 a (EU) 2021/1755 a směrnice 2003/87/ES (Úř. věst. L 63, 28.2.2023, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([5]) Prováděcí rozhodnutí Rady ze dne 13. července 2021 o schválení posouzení plánu pro oživení a odolnost Lotyšska (ST 10157/2021).

([6]) Prováděcí rozhodnutí Rady ze dne 8. prosince 2023, kterým se mění prováděcí rozhodnutí ze dne 13. července 2021 o schválení posouzení plánu pro oživení a odolnost Lotyšska (ST 15569/2023).

([7]) Doporučení Rady, ze dne 21. ledna 2025, kterým se schvaluje národní střednědobý fiskálně-strukturální plán Lotyšska (Úř. věst. C, C/2025/652, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/652/oj).

([8]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1176/2011 ze dne 16. listopadu 2011 o prevenci a nápravě makroekonomické nerovnováhy (Úř. věst. L 306, 23.11.2011, s. 25).

([9]) Doporučení Rady ze dne 13. května 2025 týkající se hospodářské politiky eurozóny (Úř. věst. C, C/2025/2782, 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

(7) Dne 29. ledna 2025 Komise zveřejnila Kompas konkurenceschopnosti, strategický rámec, jehož cílem je posílit globální konkurenceschopnost EU v příštích pěti letech. Stanoví tři transformační požadavky udržitelného hospodářského růstu: i) inovace; ii) dekarbonizace a konkurenceschopnost a iii) bezpečnost. Za účelem odstranění rozdílů v oblasti inovací si EU klade za cíl prosazovat průmyslové inovace, podporovat růst startupů prostřednictvím iniciativ, jako je Strategie EU pro startupy a scaleupy, a urychlit zavádění pokročilých technologií, jako je umělá inteligence a kvantová výpočetní technika. V zájmu dosažení zelenějšího hospodářství Komise předložila komplexní Akční plán pro cenově dostupnou energii a Dohodu o čistém průmyslu, které zajistí, aby přechod na čistou energii zůstal nákladově efektivní, zohledňoval konkurenceschopnost, zejména v energeticky náročných odvětvích, a byl hnací silou růstu. Pro snížení nadměrné závislosti a zvýšení bezpečnosti je Unie odhodlána posílit globální obchodní partnerství, diverzifikovat dodavatelské řetězce a zajistit přístup ke kritickým surovinám a čistým zdrojům energie. Tyto priority se opírají o horizontální faktory, jež zahrnují zjednodušení právních předpisů, prohloubení jednotného trhu, financování konkurenceschopnosti a unii úspor a investic, podporu dovedností a kvalitních pracovních míst a lepší koordinaci politik EU. Kompas konkurenceschopnosti je sladěn s evropským semestrem, čímž je zajištěno, aby hospodářské politiky členských států byly v souladu se strategickými cíli Komise a při správě ekonomických záležitostí byl uplatňován jednotný přístup, který podporuje udržitelný růst, inovace a odolnost v celé Unii.

(8) Evropský semestr pro koordinaci hospodářských politik se v roce 2025 nadále vyvíjí souběžně s prováděním Nástroje pro oživení a odolnost. Stále platí, že pro naplnění politických priorit v rámci evropského semestru je zásadně důležité plné provedení plánů pro oživení a odolnost, neboť tyto plány pomáhají účinně řešit všechny výzvy, které byly uvedeny v příslušných doporučeních pro jednotlivé země vydaných v posledních letech, nebo významnou část těchto výzev. Tato doporučení pro jednotlivé země zůstávají relevantní i pro posuzování pozměněných plánů pro oživení a odolnost v souladu s článkem 21 nařízení (EU) 2021/241.

(9) Doporučení pro jednotlivé země 2025 by se měla vztahovat na všechny klíčové výzvy hospodářské politiky, jež nejsou dostatečně řešeny v rámci opatření obsažených v plánech pro oživení a odolnost, s přihlédnutím k příslušným výzvám identifikovaným v doporučeních pro jednotlivé země z období 2019–2024.

(10) Dne 4. června 2025 zveřejnila Komise zprávu o Lotyšsku pro rok 2025. Posoudila pokrok, který Lotyšsko učinilo při plnění příslušných doporučení, a zhodnotila, jak Lotyšsko provádí plán pro oživení a odolnost. Na základě této analýzy identifikovala nejnaléhavější výzvy, kterým Lotyšsko čelí. Posoudila rovněž pokrok Lotyšska při provádění evropského pilíře sociálních práv a v plnění hlavních cílů Unie pro rok 2030 v oblasti zaměstnanosti, dovedností a snižování chudoby a sociálního vyloučení, jakož i pokrok při dosahování cílů OSN v oblasti udržitelného rozvoje.

Posouzení roční zprávy o pokroku

(11) Dne 21. ledna 2025 Rada doporučila pro Lotyšsko následující maximální tempo růstu čistých výdajů: 5,9 % v roce 2025, 3,6 % v roce 2026, 3,4 % v roce 2027 a 3,3 % v roce 2028, což odpovídá maximálnímu kumulativnímu tempu růstu počítanému vzhledem k roku 2023 ve výši 15,5 % v roce 2025, 19,7 % v roce 2026, 23,8 % v roce 2027 a 27,9 % v roce 2028. Dne 29. dubna 2025 předložilo Lotyšsko svou roční zprávu o pokroku ([10]), pokud jde o dodržování doporučeného maximálního tempa růstu čistých výdajů a realizaci reforem a investic reagujících na hlavní výzvy vymezené v jemu určených doporučeních v rámci evropského semestru. Roční zpráva o pokroku rovněž zohledňuje zprávy, které Lotyšsko dvakrát za rok podává o pokroku dosaženém při plnění plánu pro oživení a odolnost v souladu s článkem 27 nařízení (EU) 2021/241.

(12) Útočná válka Ruska proti Ukrajině a její důsledky představují pro Evropskou unii existenční výzvu. Komise doporučila aktivaci národní únikové doložky Paktu o stabilitě a růstu koordinovaným způsobem s cílem podpořit úsilí EU o rychlé a významné navýšení výdajů na obranu; tento návrh uvítala Evropská rada dne 6. března 2025. Na základě žádosti Lotyšska ze dne 28. dubna 2025 přijala Rada dne 8. července 2025 na doporučení Komise doporučení, kterým se Lotyšsku umožňuje odchýlit se od doporučených maximálních temp růstu čistých výdajů a překročit je ([11]).

([10]) Roční zprávy o pokroku z roku 2025 jsou dostupné na adrese: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_cs.

([11]) Doporučení Rady ze dne 8. července 2025, kterým se Lotyšsku umožňuje odchýlit se od maximálních temp růstu čistých výdajů stanovených Radou podle nařízení (EU) 2024/1263 (aktivace národní únikové doložky) (Úř. věst. C, C/2025/3970, 20.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3970/oj).

(13) Na základě údajů potvrzených Eurostatem ([12]) se schodek veřejných financí Lotyšska snížil ze 2,4 % HDP v roce 2023 na 1,8 % v roce 2024, zatímco veřejný dluh vzrostl ze 44,6 % HDP na konci roku 2023 na 46,8 % na konci roku 2024. Podle výpočtů Komise odpovídá tento vývoj tempu růstu čistých výdajů ve výši 4,5 % v roce 2024. V roční zprávě o pokroku z roku 2025 odhaduje Lotyšsko tempo růstu čistých výdajů v roce 2024 na 3,9 %. Komise odhaduje, že čistý růst výdajů byl vyšší, než je uvedeno v roční zprávě o pokroku. Rozdíl mezi výpočty Komise a odhady vnitrostátních orgánů vyplývá z odlišného posouzení diskrečních opatření na straně příjmů v roce 2024 ([13]). Podle odhadů Komise bylo nastavení fiskální politiky ([14]), které zahrnuje výdaje financované jak z vnitrostátních, tak z unijních zdrojů, v roce 2024 neutrální. Dne 4. června 2025 přijala Komise zprávu podle čl. 126 odst. 3 Smlouvy o fungování EU ([15]). Tato zpráva posoudila rozpočtovou situaci Lotyšska, neboť jeho plánovaný schodek sektoru vládních institucí překračuje v roce 2025 referenční hodnotu 3 % HDP. Zpráva dospěla k závěru, že s přihlédnutím ke všem rozhodujícím faktorům se kritérium schodku považuje za splněné. Na základě tohoto posouzení a po zvážení stanoviska Hospodářského a finančního výboru zřízeného podle čl. 126 odst. 4 Smlouvy o fungování EU nemá Komise v této fázi v úmyslu navrhnout v červnu zahájení postupu při nadměrném schodku.

(14) Podle roční zprávy o pokroku předpokládá makroekonomický scénář, na němž jsou založeny rozpočtové projekce Lotyšska, růst reálného HDP ve výši 1,2 % v roce 2025 a 2,1 % v roce 2026, zatímco inflace měřená HISC je v roce 2025 odhadována na 2,5 % a v roce 2026 na 2,2 %. Prognóza Komise z jara 2025 předpokládá růst reálného HDP v roce 2025 o 0,5 % a v roce 2026 o 2,0 % a inflaci měřenou HISC v roce 2025 na úrovni 3,0 % a v roce 2026 na úrovni 1,7 %.

(15) V roční zprávě o pokroku se očekává, že schodek veřejných financí se v roce 2025 zvýší na 3,1 % HDP, zatímco poměr veřejného dluhu k HDP by měl do konce roku 2025 vzrůst na 49,0 %. Tento vývoj odpovídá tempu růstu čistých výdajů v roce 2025 ve výši 5,7 %. Prognóza Komise z jara 2025 předpokládá v roce 2025 schodek veřejných financí ve výši 3,1 % HDP. Příčinou předpokládaného zvýšení schodku v roce 2025 jsou faktory na straně příjmů i faktory na straně výdajů. Očekává se, že příjmy budou nepříznivě ovlivněny snížením příjmů z daně z příjmu, v důsledku reformy systému daně z příjmu fyzických osob, a poklesem příjmů z majetku, především kvůli normalizaci ziskovosti státem vlastněných společností v energetickém odvětví a odvětví lesnictví vlivem nižších cen energií. Na výdajové straně stojí za nárůstem schodku růst platů a mezd zaměstnanců, platby úroků a sociální transfery. Podle výpočtů Komise tento vývoj odpovídá tempu růstu čistých výdajů v roce 2025 ve výši 5,7 %. Na základě odhadů Komise se očekává, že nastavení fiskální politiky, které zahrnuje výdaje financované jak z vnitrostátních, tak z unijních zdrojů, bude v roce 2025 expanzivní, a to v rozsahu 1,1 % HDP. Poměr veřejného dluhu k HDP by se měl do konce roku 2025 zvýšit na 48,6 %. Růst poměru dluhu k HDP v roce 2025 je zejména odrazem vnitřní dynamiky dluhu a předpokládaného primárního schodku.

(16) Podle prognózy Komise z jara 2025 se očekává, že v roce 2025 budou z nevratné podpory („grantů“) z Nástroje pro oživení a odolnost financovány výdaje vládních institucí ve výši 1,8 % HDP, přičemž v roce 2024 to bylo 0,9 % HDP. Výdaje financované z nevratné podpory v rámci Nástroje pro oživení a odolnost umožní vysoce kvalitní investice a reformy zaměřené na zvýšení produktivity bez přímého dopadu na saldo veřejných financí a veřejný dluh Lotyšska.

(17) Výdaje vládních institucí Lotyšska na obranu činily 2,5 % HDP v roce 2021, 2,4 % HDP v roce 2022 a 3,1 % HDP v roce 2023 ([16]). Podle prognózy Komise z jara 2025 se výdaje na obranu předpokládají v roce 2024 na úrovni 3,0 % HDP a v roce 2025 na úrovni 3,3 % HDP. To odpovídá nárůstu o 0,8 procentního bodu HDP ve srovnání s rokem

([12]) Eurostat – Euro Indicators, 22. dubna 2025.

([13]) Komise určitá opatření na straně příjmů neklasifikuje jako diskreční fiskální opatření, jedná se např. o dodatečné výplaty dividend ze státních akciových společností a sekundární dopady na daňové příjmy. Sekundární dopady na příjmy nejsou diskrečním fiskálním opatřením, ale jsou v prognóze Komise obsaženy v rámci makroekonomických vlivů. Dodatečné výplaty dividend ze státních akciových společností rovněž vstupují do prognózy Komise, ale nejsou hodnoceny jako diskreční fiskální opatření, neboť nezahrnují změny „běžné“ dividendové politiky, jako jsou úpravy dividendového výplatního poměru.

([14]) Nastavení fiskální politiky je definováno jako měřítko roční změny základního stavu veřejných rozpočtů. Jeho cílem je posoudit ekonomický impuls plynoucí z fiskálních politik, a to jak z těch, které jsou financovány z vnitrostátních zdrojů, tak z těch, které jsou financovány z rozpočtu EU. Nastavení fiskální politiky se měří jako rozdíl mezi i) střednědobým potenciálním růstem a ii) změnou primárních výdajů očištěných o diskreční opatření na straně příjmů a se zahrnutím výdajů financovaných z nevratné podpory (grantů) z Nástroje pro oživení a odolnost a dalších fondů Unie.

([15]) Zpráva Komise vypracovaná v souladu s čl. 126 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie, 4.6.2025, COM(2025) 615 final.

([16]) Zdroj: Eurostat, vládní výdaje podle klasifikace funkcí vládních institucí (COFOG). Vzhledem k metodickým rozdílům mezi definicemi podle COFOG a NATO se výdaje založené na definici dle COFOG mohou lišit od výdajů založených na definici dle NATO.

2021. Lotyšsko odhaduje, že výdaje na obranu v roce 2024 dosáhnou 3,0 % HDP a v roce 2025 pak 3,3 % HDP. Období aktivace národní únikové doložky (2025–2028) umožňuje Lotyšsku změnit své priority veřejných výdajů nebo zvýšit příjmy vládních institucí tak, aby trvale vyšší výdaje na obranu neohrozily střednědobou udržitelnost veřejných financí.

(18) Podle prognózy Komise z jara 2025 se očekává, že tempo růstu čistých výdajů v Lotyšsku dosáhne 5,7 % v roce 2025 a 10,4 % kumulativně za roky 2024 a 2025. Na základě prognózy Komise z jara 2025 se předpokládá, že tempo růstu čistých výdajů v Lotyšsku v roce 2025 bude pod úrovní doporučeného maximálního tempa růstu, a to jak v ročním vyjádření, tak při zohlednění let 2024 a 2025 dohromady.

(19) V roční zprávě o pokroku se předpokládá, že schodek veřejných financí klesne v roce 2026 na 3,0 % HDP, zatímco poměr veřejného dluhu k HDP do konce roku 2026 vzroste na 49,5 %. Po roce 2026 se podle roční zprávy o pokroku očekává, že se schodek veřejných financí zvýší na 3,2 % HDP v roce 2027 a do roku 2029 postupně klesne na 2,3 % HDP. Po roce 2026 se naopak předpokládá, že poměr veřejného dluhu k HDP poroste až na 52,8 % v roce 2027 a do roku 2029 postupně klesne na 51,3 %. Prognóza Komise z jara 2025 předpokládá na základě politických opatření známých ke dni její uzávěrky, že v roce 2026 bude schodek veřejných financí činit 3,1 % HDP. Tento vývoj odpovídá v roce 2026 tempu růstu čistých výdajů ve výši 4,4 %. Na základě odhadů Komise se očekává, že nastavení fiskální politiky, které zahrnuje výdaje financované jak z vnitrostátních, tak z unijních zdrojů, bude v roce 2026 expanzivní, a to ve výši 0,3 % HDP. Podle odhadu Komise se očekává, že poměr veřejného dluhu k HDP vzroste do konce roku 2026 na 49,3 %. Toto zvýšení poměru dluhu k HDP v roce 2026 odráží především předpokládaný primární schodek.

Klíčové politické výzvy

(20) Daňové příjmy Lotyšska zůstávají pod průměrem EU a v roce 2023 činily 32,9 % HDP, zatímco průměr EU je 39,0 %. Hlavním zdrojem příjmů Lotyšska jsou daně z práce a ze spotřeby, zatímco daně z kapitálu – včetně daně z příjmů právnických osob, daně z příjmů z kapitálu a daně z majetku – představují ve srovnání s ostatními členskými státy relativně nízký podíl na celkových daňových příjmech a na HDP. Zatímco tento relativní celkový rozdíl daňových příjmů nemusí být sám o sobě problémem, otázka nových strukturálních zdrojů financování se stává relevantní v kontextu rostoucích střednědobých tlaků na veřejné finance, včetně: i) závazků vlády výrazně posílit vnitřní a vnější bezpečnost; ii) značných finančních potřeb na zlepšení veřejných služeb, zejména zdravotní a sociální péče a iii) realizace rozsáhlých infrastrukturních projektů spolufinancovaných EU (např. projektu Rail Baltica).

(21) Daňová reforma, která vstoupila v platnost v lednu 2025, sice řeší některé aspekty související se zdaněním kapitálu, ale odhadovaný fiskální dopad na příjmy z kapitálových daní je spíše malý a v roce 2025 a 2026 bude činit méně než 0,1 % HDP. Přestože vláda se zavázala přejít od roku 2026 na nové hodnoty pozemků a nemovitostí pro účely zdanění nemovitostí, její cíle jsou omezené, pokud jde o fiskální prostor, a plánuje především stabilizovat příjmy z daně z nemovitostí na úrovni blízké historickému průměru.

(22) Podle průzkumů mezi majiteli a manažery firem byla stínová ekonomika v roce 2023 o 3,6 procentního bodu menší než v roce 2022, což představuje první pokles od roku 2019. V roce 2024 stínová ekonomika dále klesala a dosáhla 21,4 % HDP, což je o 1,5 procentního bodu méně než v roce 2023. Ačkoli existují různé způsoby měření rozsahu stínové ekonomiky a je obtížné stanovit přímou příčinnou souvislost, zdá se, že vytrvalé zaměření vlády na provádění politických opatření za účelem formalizace ekonomické činnosti snížilo toleranci podniků vůči stínové ekonomice a jejich ochotu se jí účastnit. Pozorovaný pozitivní vývoj v oblasti omezování stínové ekonomiky zároveň potvrzuje význam pokračování v úsilí o provádění stávajících akčních plánů.

(23) Cílem každoročních přezkumů výdajů je zefektivnit veřejné výdaje, avšak současná praxe předpokládá, že většina úspor (přibližně 0,3 % HDP ročně) se vrátí ministerstvům jednotlivých odvětví, která se na přezkumu podílejí. Místo toho by se mělo zvážit přesměrování získaných finančních prostředků do omezeného počtu prioritních oblastí, jako je obrana, zdravotní péče a sociální ochrana.

(24) V souladu s čl. 19 odst. 3 písm. b) nařízení (EU) 2021/241 a s přílohou V kritériem 2.2 uvedeného nařízení zahrnuje plán pro oživení a odolnost rozsáhlý soubor vzájemně se posilujících reforem a investic, které mají být provedeny do roku 2026. Očekává se, že tyto reformy a investice pomohou účinně řešit všechny výzvy identifikované v příslušných doporučeních pro tuto zemi nebo jejich významnou část. V tomto napjatém časovém rámci má dokončení účinného provádění plánu pro oživení a odolnost včetně kapitoly REPowerEU zásadní význam pro posílení dlouhodobé konkurenceschopnosti Lotyšska prostřednictvím zelené a digitální transformace a pro zajištění sociální spravedlnosti. Sdělení Komise NextGenerationEU – Cesta do roku 2026, které bylo přijato dne 4. června 2025, vyjasňuje příslušný harmonogram ukončení nástroje a poskytuje členským státům pokyny pro maximalizaci provádění do 31. srpna 2026, včetně toho, jak dále zefektivnit plány pro oživení a odolnost, uvádí nejdůležitější možnosti, které je třeba zvážit při jejich revizi, a zdůrazňuje význam pečlivého společného plánování před předložením posledních žádostí o platbu v roce 2026. Při provádění reforem a investic uvedených v plánu pro oživení a odolnost již Lotyšsko dosáhlo pokroku. Pro splnění závazků plánu pro oživení a odolnost do srpna 2026 je nezbytné, aby Lotyšsko urychlilo provádění reforem a investic řešením relevantních výzev. Lotyšsku by mohlo prospět posílení administrativní kapacity a zlepšení strategií provádění, které by pomohly zmírnit zpoždění a administrativní překážky. Stavebním projektům financovaným EU hrozí zpoždění v důsledku napjatých kapacit stavebního sektoru, které jsou způsobeny konkurenčními požadavky, regulační zátěží a vnějšími faktory. Aby byla zajištěna široká podpora pro úspěšné provádění plánu pro oživení a odolnost, je i nadále nezbytné do procesu systematicky zapojovat místní a regionální orgány, sociální partnery, občanskou společnost a další příslušné zúčastněné strany.

(25) V Lotyšsku došlo k urychlení provádění programů politiky soudržnosti, které zahrnují podporu z Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR), Fondu pro spravedlivou transformaci (FST), Evropského sociálního fondu plus (ESF+) a Fondu soudržnosti (FS). Je důležité pokračovat v úsilí o zajištění rychlého provádění těchto programů a zároveň maximalizovat jejich reálný dopad. Lotyšsko již na základě svých programů v rámci politiky soudržnosti přijímá opatření na podporu konkurenceschopnosti a růstu a současně na posílení sociální soudržnosti. Zároveň i nadále čelí výzvám, které se týkají hospodářské a sociální odolnosti, mimo jiné řešení chudoby a sociálního vyloučení, řešení sociálního bydlení, začleňování znevýhodněných skupin do trhu práce, jakož i poskytování vzdělávání, energetické transformace a regionální konkurenceschopnosti, zvláště ve východních pohraničních regionech. V souladu s článkem 18 nařízení (EU) 2021/1060 je Lotyšsko povinno v rámci přezkumu fondů politiky soudržnosti v polovině období přezkoumat každý program, mimo jiné s přihlédnutím k příslušným výzvám identifikovaným v doporučeních pro danou zemi z roku 2024. Návrhy Komise přijaté dne 1. dubna 2025 ([17]) prodlužují lhůtu k předložení posouzení – v případě každého programu – výsledku přezkumu v polovině období stanovenou na 31. března 2025. Poskytují také flexibilitu, která pomáhá urychlit provádění programů, a pobídky pro členské státy, aby přidělovaly zdroje politiky soudržnosti do pěti strategických prioritních oblastí Unie, konkrétně do konkurenceschopnosti v oblasti strategických technologií, obrany, bydlení, vodohospodářské odolnosti a přechodu na jiné zdroje energie, a do investic do dovedností v prioritních odvětvích při současném zachování důrazu na osoby v nejzranitelnějších situacích v programech ESF+.

(26) Platforma strategických technologií pro Evropu (STEP) poskytuje příležitost investovat do klíčové strategické priority EU tím, že posílí konkurenceschopnost EU. Platforma STEP je financována z jedenácti stávajících fondů EU. Členské státy mohou rovněž přispívat do Programu InvestEU na podporu investic v prioritních oblastech. Lotyšsko by mohlo tyto iniciativy optimálně využívat k podpoře vývoje nebo výroby kritických technologií, včetně čistých technologií a technologií účinně využívajících zdroje.

(27) Kromě hospodářských a sociálních výzev, které jsou řešeny prostřednictvím plánu pro oživení a odolnost a jiných fondů EU, by Lotyšsko mělo účinně řešit zbývající výzvy, jež souvisejí s podnikatelským prostředím, přístupem k financím, výzkumem a inovacemi, obnovitelnou energií, energetickou účinností, udržitelnou dopravou, řízením zdrojů, nedostatkem pracovních sil a kvalifikace, sociálním zabezpečením, zdravotní péčí a bydlením.

(28) Jak je uvedeno v Kompasu konkurenceschopnosti, všechny orgány EU, vnitrostátní a místní orgány musí vyvinout velké úsilí k vytvoření jednodušších pravidel a ke zrychlení správních postupů. Komise si v oblasti snižování administrativní zátěže stanovila ambiciózní cíle: nejméně o 25 % a u malých a středních podniků nejméně o 35 % a vytvořila nové nástroje k dosažení těchto cílů, včetně systematického zátěžového testu stavu právních předpisů EU a posíleného dialogu se zúčastněnými stranami. Aby bylo možné těmto ambicím dostát, musí opatření přijmout také Lotyšsko. Složitost správních postupů považuje za problém pro svou společnost při podnikání v Lotyšsku 47 %

([17]) Návrh NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY, kterým se mění nařízení (EU) 2021/1058 a (EU) 2021/1056, pokud jde o zvláštní opatření k řešení strategických výzev v souvislosti s přezkumem v polovině období – COM(2025) 123 final.

podniků ([18]). Lotyšský regulační rámec představuje překážku pro investice, například kvůli příliš složitému systému udělování licencí. Tyto problémy jsou obzvláště tíživé v odvětvích, jako je výstavba nemovitostí, a poukazují na potřebu reforem ke zlepšení podnikatelského prostředí. Zjednodušení a zefektivnění administrativních postupů má pro stimulaci hospodářského růstu a zvýšení konkurenceschopnosti zásadní význam, což je v souladu s širšími iniciativami podporovanými EU. Mohlo by také zvýšit důvěru veřejnosti v rozhodnutí vlády založená na důkazech, přispět k omezení stínové ekonomiky a v důsledku toho podpořit udržitelný hospodářský pokrok.

(29) Lotyšské podniky využívají tradiční zdroje externího financování, jako jsou bankovní úvěry a kapitálový trh, méně často než podniky ve většině ostatních zemí EU. Tržní sazby úvěrů jsou vysoké a požadavky na zajištění přísné, zejména v podnikovém sektoru, včetně malých a středních podniků. To oslabuje schopnost podniků zvyšovat svou výkonnost a ohrožuje možnosti investic do strategicky důležitých oblastí, jako je zelená transformace, komercializace inovací a projekty pro regionální rozvoj. Zvláštní pozornost si zasluhuje východní příhraniční oblast Lotyšska, do níž je třeba více investovat, aby se posílila její společenská a hospodářská odolnost. Zlepšení přístupu k financím by mohla zajistit stimulace hospodářské soutěže v bankovním sektoru a podpora veřejného půjčování a záručních programů, které by usnadnily investice do strategicky důležitých oblastí.

(30) Lotyšské soukromé investice do výzkumu a inovací patří v poměru k HDP k nejnižším v EU. Podniky v Lotyšsku zaměstnávají méně výzkumných pracovníků než jejich protějšky v podobných zemích. Valorizace výzkumných aktivit a spolupráce mezi soukromými podniky a akademickou sférou je omezená. Lotyšská vláda již provedla několik důležitých kroků k reformě akademického systému. U několika akademických pozic byla například zmírněna podmínka znalosti lotyšského jazyka, což dává lotyšským univerzitám větší možnosti pro přilákání talentovaných cizinců. V Lotyšsku právě probíhá reforma systému výzkumu a inovací s cílem zlepšit vytváření a udržení talentů, například zvýšením platů doktorandů. Úspěšné provedení těchto reforem a zlepšení financování akademického výzkumu by mohlo zvýšit nabídku kvalitně vyškolených výzkumných pracovníků pro podniky. Kromě toho by Lotyšsko mělo stimulovat spolupráci mezi podniky a akademickou obcí a mohlo by zvážit přímé pobídky pro podniky v oblasti výzkumu a vývoje, jako jsou veřejné zakázky v oblasti inovací.

(31) V roce 2024 pocházelo 74 % elektřiny v Lotyšsku z obnovitelných zdrojů, z toho 51 % představuje elektřina z vodní energie. Podíly výroby solární a větrné energie (8 %, resp. 4 %) však byly stále výrazně nižší než v Litvě a Estonsku a nižší, než je průměr EU. Ve skladbě obnovitelných zdrojů energie v zemi existuje prostor pro další diverzifikaci využitím větrné a solární energie a zvýšením výroby z těchto zdrojů. Navzdory některým omezeným opatřením plánovaným v rámci národního plánu pro oživení a odolnost je třeba vyvinout další úsilí k urychlení a zefektivnění povolovacích postupů pro nové projekty v oblasti solární a větrné energie. Kromě toho by Lotyšsko mělo přijmout další opatření na podporu flexibility na straně poptávky, jako je stimulace skladování energie ve vlastnictví konečných spotřebitelů a účast na distribuovaných zdrojích energie a na vyrovnávacích službách a službách flexibility. Navíc by mělo jasně vymezit úlohy některých účastníků trhu s energií, například agregátorů poptávky malého rozsahu. Samostatně žádosti o povolení k připojení k síti pro zařízení na výrobu energie z obnovitelných zdrojů značně převyšují dostupnou kapacitu elektrické sítě, a proto bylo vydávání nových povolení od července 2023 zastaveno. Navzdory některým pozitivním legislativním změnám provedeným v roce 2025 existuje prostor pro další regulační opatření ke zlepšení správy žádostí o připojení k elektrické síti.

(32) Odvětví stavebnictví a dopravy jsou klíčová jak z energetického, tak z klimatického hlediska. Přestože v současné době probíhají nebo se plánují významné programy v oblasti energetické účinnosti, jsou stále příliš závislé na financování z veřejných zdrojů, většinou z prostředků EU. Lotyšsku by prospělo zintenzivnit renovaci svého poměrně starého fondu budov: i) získáním dalších soukromých finančních prostředků; ii) upřednostňováním finančních nástrojů a možností snížení rizika před programy energetické účinnosti založenými na grantech a iii) podporou rozvoje odvětví energetických služeb jako klíčového tržního faktoru umožňujícího investice do energetické účinnosti. V odvětví dopravy, které je stále ve velké míře závislé na ropných produktech, je rovněž značný potenciál pro další elektrifikaci a celkovou dekarbonizaci. Navzdory některým pozitivním opatřením, ať už stávajícím nebo připravovaným, by Lotyšsko mohlo udělat více pro podporu zavádění elektrických vozidel a výroby a využívání obnovitelných a nízkouhlíkových paliv ve veřejné i soukromé dopravě. Současně by byly přínosné i další investice do rozšíření sítě dobíjecích stanic. Vzhledem k vysokému a rostoucímu podílu obnovitelných zdrojů na vnitrostátní skladbě zdrojů elektřiny by podpora další elektrifikace mohla být účinnou strategií pro snížení celkové uhlíkové náročnosti a zvýšení energetické bezpečnosti i mimo odvětví stavebnictví a dopravy.

([18]) „Postoje podniků ke korupci v EU“, zpráva z bleskového průzkumu Eurobarometru (duben 2024).

(33) Lotyšsko musí uspíšit svůj pokrok na cestě k oběhovému hospodářství, aby mohlo splnit cíle EU v oblasti oběhového hospodářství. Ukazatele udržitelného hospodářského růstu země zaostávají za průměrem EU a její materiální stopa se stále zvyšuje. Ačkoli Lotyšsko zlepšilo svůj systém nakládání s odpady, stále ukládá téměř polovinu svého komunálního odpadu na skládky a hrozí, že nesplní cíl pro recyklaci komunálního odpadu pro rok 2025.

(34) Nedostatek pracovních sil a kvalifikace nadále brzdí hospodářský růst a zpomaluje přechod na inovativní, digitální a zelenou ekonomiku. Stárnutí populace vede k úbytku pracovních sil a v klíčových odvětvích, jako je stavebnictví, zpracovatelský průmysl, izolace, lesnictví a zdravotnictví, je vysoká míra volných pracovních míst. Dlouhodobé prognózy ukazují, že v nadcházejících desetiletích se tento nedostatek ještě prohloubí. S přilákáním a udržením kvalifikovaných pracovníků by mohlo pomoci zlepšení pracovních podmínek, a to i v odvětvích, jako je zdravotnictví a sociální péče. Nízký podíl absolventů vysokých škol v oblastech přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky (STEM) a nedostatek výzkumných pracovníků v těchto oblastech je jednou z hlavních překážek posílení lotyšské výzkumné a inovační kapacity, zejména v soukromém sektoru. Lotyšsko právě vyvíjí udržitelný rámec pro vzdělávání dospělých; účast dospělých na vzdělávání a zapojení nezaměstnaných osob a osob ohrožených nezaměstnaností do politických opatření na pomoc lidem při hledání nebo udržení zaměstnání je však nižší, než je průměr EU. Relativně nízká a klesající úroveň digitálních dovedností také představuje významné riziko pro produktivitu. Aby se uvolnila nevyužitá nabídka pracovních sil, mohla by být opatření na zvyšování kvalifikace a rekvalifikaci cílenější, a to i pro osoby s nízkou kvalifikací a v různých regionech. Mohla by se zintenzivnit spolupráce se zaměstnavateli větším využíváním programů učení se prací a školení zaměstnanců vedených a financovaných zaměstnavateli zaměřených na další zlepšování dovednosti pracovníků.

(35) Lotyšsko se stále potýká s přetrvávající vysokou mírou nerovnosti a významným rizikem chudoby a sociálního vyloučení, což má dopad zejména na starší osoby. Výdaje na sociální zabezpečení v poměru k HDP jsou nízké a klesly ze 14,0 % v roce 2022 na 13,5 % v roce 2023, zatímco dopad sociálních transferů jiných než důchodů na zmírnění příjmové nerovnosti je stále jeden z nejnižších v EU. Kromě toho zůstává klíčovou výzvou zajištění přiměřené podpory příjmů pro starší osoby. V důsledku toho se systému sociální ochrany nedaří vymanit značnou část obyvatelstva z chudoby nebo sociálního vyloučení. Navíc i přes zavedení minimálního koše služeb ovlivňují poskytování sociálních služeb ze strany obcí značné socioekonomické rozdíly mezi regiony. A konečně veřejné výdaje na dlouhodobou a domácí péči jsou vzhledem k demografickému vývoji stále nedostatečné.

(36) Nízké veřejné výdaje na zdravotní péči a nezdravý životní styl jsou hlavními důvody špatného zdravotního stavu obyvatel. Přístup ke zdravotní péči financované z veřejných zdrojů je v Lotyšsku omezen v důsledku omezeného rozsahu balíčku státních dávek, což vede k vysokým doplatkům za zdravotní péči. Tato finanční zátěž neúměrně dopadá na domácnosti s nízkými příjmy. V důsledku toho má Lotyšsko jednu z nejvyšších měr neuspokojených potřeb zdravotní péče. Kromě toho se Lotyšsko potýká s nedostatkem pracovníků ve zdravotnictví, zejména zdravotních sester, což dále zhoršuje poskytování zdravotnických služeb. Vláda předložila návrh zákona o reformě financování zdravotní péče; návrh však neobsahuje závazek zvýšit podíl tohoto odvětví na HDP.

(37) Je nedostatek kvalitního a cenově dostupného bydlení, a to především kvůli nízkým investicím do bydlení. Nedostatek bydlení narušuje mobilitu pracovních sil a sociální začlenění. Stávající bytový fond je navíc nekvalitní, zejména pokud jde o energetickou účinnost, což vytváří finanční tlak na domácnosti v důsledku zvyšujících se nákladů na energie.

(38) Vzhledem k úzké provázanosti ekonomik členských států eurozóny a jejich kolektivnímu příspěvku k fungování hospodářské a měnové unie Rada v roce 2025 doporučila, aby členské státy eurozóny přijaly opatření k provedení doporučení týkajícího se hospodářské politiky eurozóny z roku 2025, a to i prostřednictvím svých plánů pro oživení a odolnost. V případě Lotyšska pomáhají doporučení č. 2, 3, 4 a 5 provést první doporučení pro eurozónu týkající se konkurenceschopnosti, doporučení č. 4 a 5 pomáhají provést druhé doporučení pro eurozónu týkající se odolnosti a doporučení č. 1 pomáhá provést třetí doporučení pro eurozónu týkající se makroekonomické a finanční stability stanovené v doporučení z roku 2025,

DOPORUČUJE Lotyšsku v letech 2025 a 2026:

1. Posílit celkové výdaje na obranu a bezpečnost a připravenost při současném zajištění udržitelnosti dluhu v souladu se závěry Evropské rady ze dne 6. března 2025. Dodržovat maximální tempa růstu čistých výdajů doporučená Radou dne 21. ledna 2025 a současně využít prostor poskytnutý národní únikovou doložkou pro vyšší výdaje na obranu. Přizpůsobit veřejné finance rostoucím potřebám strukturálních výdajů, včetně výdajů na obranu, zdravotní péči a sociální zabezpečení, například rozšířením zdanění na zdroje, které méně omezují růst, přesunem neformálních nebo nehlášených činností do formální ekonomiky a přesměrováním výdajů do prioritních oblastí na základě přezkumu veřejných výdajů.

2. S ohledem na příslušné lhůty pro včasné dokončení reforem a investic podle nařízení (EU) 2021/241 urychlit provádění plánu pro oživení a odolnost, včetně kapitoly REPowerEU. Urychlit provádění programů v rámci politiky soudržnosti (EFRR, FST, ESF+, FS) a případně využít možností, které nabízí přezkum v polovině období. Optimálně využívat nástroje EU, včetně příležitostí, které poskytuje Program InvestEU a Platforma strategických technologií pro Evropu, ke zvýšení konkurenceschopnosti.

3. Zjednodušit regulaci, zlepšit regulační nástroje a snížit administrativní zátěž podniků. Zlepšit přístup malých a středních podniků k financování, mimo jiné stimulací hospodářské soutěže na finančních trzích a podporou veřejného půjčování a záručních programů, které by usnadnily investice strategického významu, zejména do oblastí zelené transformace, rozšiřování a komercializace inovací a regionálního rozvoje. Usnadnit soukromé investice do výzkumu a inovací, mimo jiné pokračováním v reformách systému vysokoškolského vzdělávání s cílem posílit spolupráci mezi podniky a akademickou obcí.

4. Snížit závislost na fosilních palivech a zvýšit energetickou bezpečnost urychlením zavádění energie z obnovitelných zdrojů, zejména větrné a solární energie. Zlepšit povolovací postupy a správu žádostí o připojení k elektrizační soustavě a podporovat ukládání energie, odezvu na poptávku a tržní řešení pro zajištění flexibility. Snížit spotřebu primární energie a konečnou spotřebu energie i uhlíkovou náročnost posílením opatření v oblasti energetické účinnosti, zejména v odvětví budov, a podporou další elektrifikace. Urychlit dekarbonizaci dopravy, zejména silniční, podporou zavádění elektromobilů, výroby a distribuce obnovitelných paliv pro dopravu a rozšíření dobíjecí infrastruktury. Zvýšit účinnost zdrojů a podporovat přechod na oběhové hospodářství prostřednictvím ekologických inovací a udržitelných postupů hospodaření se zdroji.

5. Řešit nedostatek pracovních sil a dovedností, zejména v oblasti přírodních věd, technologie, inženýrství a matematiky (STEM) a dalších specializací potřebných pro zelenou transformaci, výzkum a digitalizaci, jakož i v oblasti sociální a zdravotní péče, a to i prostřednictvím cíleného prohlubování dovedností a rekvalifikací a zlepšením pracovních podmínek. Posílit sociální zabezpečení s cílem snížit nerovnosti, mimo jiné zlepšením přiměřenosti starobních důchodů a přístupu ke kvalitním sociálním službám, zejména domácí péči, při současném zachování fiskální udržitelnosti. Posílit přiměřenost a dostupnost zdravotního systému s cílem zlepšit výsledky zdravotní péče, mimo jiné poskytnutím dalších lidských a finančních zdrojů, rozšířením balíčku zákonných dávek a snížením doplatků. Zvýšit dostupnost a kvalitu sociálního a cenově dostupného energeticky účinného bydlení, mimo jiné prostřednictvím renovací.

V Bruselu dne 8. července 2025.

Za Radu

předsedkyně

S. LOSE